

Čtyři artikuly pražské

1420, 3. červenec

Po smrti krále Václava IV. v srpnu 1419 usiloval jeho bratr Zikmund, dědic českého trůnu a král římský a uherský, rostoucí revoluční neklid v Čechách řešit vojensky. V březnu 1420 byla proti Čechům vyhlášena křížová výprava. Pod hrozbou křížácké intervence, jež pak byla 14. července t. r. vítězně odražena v bitvě na Vítkově, došlo k programovému sjednocení všech směrů husitství. Pražané, Táboři a zástupci dalších složek hnutí v době křížáckého obležení Prahy vypracovali za základ svého společného programu tzv. čtyři artikuly pražské. Tento program vyjadřoval církevní, politické a hospodářské cíle husitské revoluce, jež odpovídaly nejvíce potřebám měšťské složky hnutí. Ve své podstatě artikuly, formulované za pomoci univerzitních mistrů, usilovaly o proměnu společnosti, v níž by církvi byla odňata hospodářská a politická moc a bylo jí dáno místo služebníka a pomocníka společnosti.

Všem vuobec a každému křesťanu zvláště buď to svědomo i oznámeno, že obec Česká a v naději boží věrní křesťané stojie a s boží pomocí státi mienie vším svým statkem i životem i smrtí, jakož najdéle budú moci, proti každému živému jim v tom odpornému¹⁾; nic o jiné se neposazujíc a vydávajíc, než o tyto kusy čtyry křesťanské a v novém zákoně přikázané od pana Jesu Krista:

Najprve: aby slovo božie po království Českém svobodně a bez překážky od křesťanských kněží bylo zvěstováno a kázáno, jakož spasitel náš přikazuje (Mat. 28 a Marci 16): jdúc po v všem světě, kažte čtenie všemu stvoření člověckému; neb podle svatého Pavla (II^{do} Timothei, 2): slovo božie nenie zavázáno, ale dle (II^{do} Thess. 3): modlte se, aby slovo boží běžalo a osvědčovalo se. Také die (I Cor. 14): děkuji bohu mému, že všech vás jazykem mluvím, a vy jazyky mluvití nerodíte zapoviedati, neb die Christus: což vám pravím ve tmě, pravte na světle, a co v ucho slyšíte, pravte neb kažte nad střechami.

Druhé: aby velebná svátost těla a krve božie pod oběma spůsobama chleba a vína všem věrným křesťanuom, jimž hříech smrtedlný nepřekážie, svobodně byla dávána, podle ustavenie a přikázanie spasitele (Math. 26, Marci 14, Lucae 22) jenž die: vezměte a jezte, toť jest tělo mé, a píte z toho všichni, toť jest krev má nového poručenství, jenž za mnohé vylita bude, a tu přikazuje apoštolóm řka: to čiňte; a výklad (glossa interlinearis) die: to jest, vezměte a jiným dávajte na mé zpomínanie; a Johannis 6 spasitel všecky křesťany zavazuje ku přijímání této svátosti pod smrtí duše, jenž jest hříech smrtedlný, takto řka: amen, amen pravím vám, nebudeteli jiesti těla syna člověka a píti jeho krve, nebudete mieti života v sobě; kdo jie mé tělo a pije mů krev, má život věčný, nebo tělo mé jest jistě pokrm a krev má jest jistě nápoj; ktož tehda jie tělo mé a pije mů krev, ve mně přebývá a já v něm. Též S. Pavel die (I Cor. 11): ale zkus sám sebe člověk, a tak z chleba toho jez a z kalicha pij. A žeť miení o posvátném a ustném jedění a pití, i die potom: nebo kdož jie a pije nedůstojně, súd sobě jie a pije. Ei v tom že die nedůstojně, miení o posvátném jedění a pití; nebo nižádný nemuož nedůstojně jiesti a píti, kdož toliko duší a neposvátně jie a pije. A k těmúž jsú práva a řeholy cierkve svaté (de Concil. distinctione III: comperimus) a kanon sboru Karthaginského (XXVI, quaest. Is qui,) a sv. Řehoř v kázání velikonočním (de Concil. distinctione II, quid sit), a sv. Augustin (eadem distinctione, dum frangitur, et capitulo: quia passes); a sv. Jeronym mluvě na Sofoniáše proroka (I^a quest I^a: sacerdotes); a sv. Dionysius (libro de ecclesiastica hierarchia, cap^ode Eukaristia); a sv. Cyprin mučedlník (epistola XXXVII de lapsis); a sv. Ambrož (de Cond. distinct. II. hujus sacramenti); a Origenes (XVI omelia super Numeri); a sv. Augustin (libro primo de symbolo, et in sermone quadragesimali, qui

incipit: praedicaturus vobis, jenž tu dává potom znáti Manichejské kacieře, kteříž pravie, že jedúc pod spôsobú chlebnú i nechtie krve božie z kalicha pfti); a Fulgentius (libro de divinis officiis); a Rimigieus (super I^a Cor. XI°; a sv. Tomáš z Aquinie (super IV sententiarum quaest. XLVIII, et parte III, quaest. LXXVII, et quaest. LXXIII articulo II, et quaest. LXXXII° articulo III°); a Innocentius papež (libro de sacramentis, et in summa sua cap. XXXIX); a Paschasius (libro de sacramentis cap. X et XVI et XX) a Lyra (super illo Proverb. IX: venite, comedite panem meum, et super I^a Cor. XI); a Wilhelm de monte Lauduno (in suo sacramentali); a Albert Veliký, Řezenský biskup (in tractatu de officio missae) a mnoho jiných svatých a doktoruov jest na tento kus svědkuov, jichž písmo jest tuto opuštěno pro krátkost. A kdož nevěří, ten je přečti.

Třetí, že mnozí knězie a mnišie světským právem panují nad velikým zbožím tělesným, proti příkázání Kristovu a na přikazu²⁾ svému úřadu kněžskému a k veliké škodě pánóm stavu světského: aby takovým kněžím to neřádné panování odjato a staveno bylo, a aby podlé čtenie³⁾ nám příkladně živi byli a navedeni byli k stavu Kristovu a apoštolskému. Nebo psáno jest ve čtení (Mat. X.): a zvolav Kristus dvanáct učedlníkuov svých, poslal je, přikazuje jim a řka: „nerodte vládnúti stříbrem, ani zlatem, ani peněžmi v měšcích vašich“; a (Mat. XX) die: „kniežata pohanská panují jiným, a kdož moc mají nad jinými, jich slovu dobrodějci; ale vy ne tak, ale kdož jest z vás větší, buď jako nejmenší, a kdož jesti vuodcí, buď jako slúha“; a též die jinde (Marcii X). K témuž die sv. Petr (I, kap. 5) „nepanujíc v žakovstvu, ale z úmysla jsúc příklad stádu“; též sv. Pavel Timoteovi biskupu (I, kap. 6) die: „majíc pokrm a to jímžbychom se odieli, mějmež na tom dosti“; a I Corinth. IV die: „následovníci moji buďte bratřie, jak já Kristuov“; a (Filipen. III): „následovníci moji buďte a pozorujte těch, kteříž tak chodie, jakož máte způsob náš.“ Ale způsob apoštolský tento bieše, jenž die sv. Petr (Actorum III): „zlato a stříbro nepřislušie ke mně“. K témuž jest písmo (Numeri XVIII): řekl jest pán k Aronovi v zemi jich: ničimž nebudete vládnúti, ani budete mieti dielu mezi nimi; já diel tvój a dědictvie tvé prostřed synuov Israelských. Též psáno jest Levitici XXV. Numeri XXVI, Deuteron, X et XII et XIV et XVIII, Josuae XII, I Paralipomenon VI et Jusuae XVI et XVIII et XXI, a Ezechielis XLIV die pán buoh: „nebude kněžím dědictvie, já jsem jich dědictvie a vladařství; nedajte jim v Israeli, nebo jsem já jich vladařství“; a sv. Pavel die (primo Timothei ultimo): „ale ty člověče boží těchto věcí utiekaj“, totiž bohatým býti a požitky časné vybierati; nebo tu die výklad obecný: „nic nenie tak ostré ani tak škodlivé, jakožto muž duchovní a ten najviece jenž vysoké miesto drží, když jest pilen zbožie tohoto světa, nebo ne toliko sám sobě, ale všem jiným škodí, jimž odporný způsob dává sv. Pavel, řka: toho utiekaj“; a k témuž jest s. Jeronym, Ambrož, Augustin, (jakož jest psáno in canon XII. quaest. I, cap. clerici, et capitulis sequentibus; et extra libro III, titulo de vita et honestate clericorum, cap. fraternitatem); a též die S. Bernard ku papeži Eugeniovi, a mnoho jiného jest k témuž svědectvie z písma svatého.

Čtvrté, aby všichni hřiechové smrtedlní a zvláště zjevní a jiní neřádné zákonu božiemu odporní řádem a rozumně od těch, jenž úřad k tomu mají, v každém stavu byli stavováni a kaženi, a zlá a křivá pověst o tejto zemi aby vyčištěna byla, a tak aby se obecné dobré dalo království a jazyku⁴⁾ Českému. Nebo kdož ty hřiechy činie, jakož die sv. Pavel, hodni jsú smrti, netoliko jenž je činie, ale i ti, jenž jim k tomu svolují. Jakožto v obecném lidu jsú smilstva, obžerstva, zlodějství, vraždy, lži, lsti, křivé přisahy, čary, řemesla a obchodové lstiví a škodliví, lakomí požitkové lichvy a jiné zlé jim podobné; ale v žakovstvu, jakož jsú kacieřstva svatokupecká a vymoženie peněz ode krstu, od biřmovanie, od zpovědi, od svátosti těla božieho a svatého oleje, od oddávanie, a ceny za třidceti mší a jiné mše zádušnie, vigilie, nebo jiné modlitby úročnie a zakúpené neb zakázané, za pohřeb, za spievání kostelnie neb zvonění, od svěcenie kněží, kosteluov, kapel, oltáruov, hřbitovov, za odpustky, za biskupství, arcipřístvie, proboštství, děkanství, farářství a za každé oltářství, za směny, za bully a jiné také listy, a za všelikaké obroky a duostojenství, a za každé ceny za jiné duchovnie věci a jiné bezčíslné zlosti a kacieřstva, jenž z těchto vycházejí a poškvřňují svatú cirkvev; taktéž i jiné nepravosti a hřiechové, jakož sú pýcha, lakomství, cizoložství, kuběnářství⁵⁾ a jiné nečistoty, hněvové, závisti, svárové a zlostní pohnové a súdové, platuov, ofěr⁶⁾, peněz a jiných statkuov na kostely

a stavenie pokryté žebranie, a falešnými sľuby a obešlú rečí na lidech sprostných vy-
moženie a oklamánie; a všetky takéto jiné zlosti a hriechy, ktoréžto každý verný křes-
ťan povinen jest jako ďabla otce jich nenáviděti a jim se protiviti a je tupiti a kaziti,
každý podlé povolánie svého.

Pakliby kdo co zlého, bludného, hanebného aneb nečistého o nás psal, nebo pra-
vil a na nás cpal, žádáme a prosíme, aby takému nebylo věřeno, jakožto tomu, jenž
z nepřiezni a nelásky křivdu mluví, a jako křivému a falešnému svědku. Nebo to před
pánem bohem i přede vším světem směle vyznáváme: že dálibuoh v srdci našem ji-
ného úmyslu nenie, než vši naši mocí, silú i statkem jest slúžiti a sľíbiti se pánu Jesu
Kristu, a jeho zákon a přikázánie vésti a plniti, jakož na každého dobrého křesťana
slušie, a o tyto čtyři kusy, jenž záležie pod přikázáním božím, pilně státi, a všemu
zlému, protivnému i každému, kdožby nás od toho dobrého nutil a pudil, musíme
podlé zákona božieho a pravdy jeho odporni býti, s podlé našeho povolánie proti ta-
kému násilí musíme pravdy i sebe brániti rukú světskú; a jestližeby kakým výtržkem
někoho z našeho množství co se zlého stalo, vyznáváme, že to nenie naše vuole,
nebo dálibuoh stojíme proti každému smrtedlnému hriechu; a zdáli se, žeby komu
od nás stala se která škoda, to se stane neb pro převelikú núzi, neb jakožto božímu
a našemu nepřieteli, kdyžto zákona božieho a sebe hájiti musíme jeho násilí a ukru-
tenství. A nade všechno vyznáváme, že zdáli se komu do nás co zlého, hotovi jsme
polepšiti a ve všem zprávu a naučení z písma svatého srdečně přijieti.

Text čtyř artikulů pražských se zachoval v několika verzích, základní text je však shodný. Zde publikované znění otiskl na základě starých rukopisů F. Palacký in ARCHIV ČESKÝ, III, Praha 1844, s. 213–216.

- 1) Odporujícímu.
- 2) Na závadu.
- 3) Podle evangelia.
- 4) Národu.

- 5) Obcování s lehkými ženami.
- 6) Obřad, při kterém věřící v kostele odevzdávají dary pro kostel.

